

חולין לא

עניין: תפילה בלא כוונה

שאלה

מאחר דכל חשיבות התפלה הוא תלוי בכונה, ואמרו חז"ל¹ תפלה בלא כונה כגוף כלי נשמה, אם כן מי שהוא טרוד שאינו יכול להתפלל בכונה, אם תפלתו תהיה לריק חס ושלוש ודוחין אותה למה יתפלל. ועוד חקרנו גם מי שהוא יכול להתפלל בכונה, שידע ויבין הדברים שמוציא מפיו, אבל אינו יודע סודן של דברים כפי הזוהר והאר"י זיע"א, וכן במעשה המצות אינו יודע לכוין סודם, ורק עושה המצוה בפשיטות כמו שכתבו הפשטנים, אם כן נמצא זה חסר התיקון ולא עשה מימיו תפלה שלימה ומצוה שלימה. ובאמת בני עליה היודעים בסוד ה' מועטין הם, אם כן חס ושלוש רוב ישראל גם הכשרים שבהם אינם עושים מצות ותפלות בשלימות, ושמה לא ימצא בדור זה מי שידע בסוד ה' כראוי, אם כן נמצא כל הדור חסר לגמרי, ואיך יתכן זה. יורינו המורה לצדקה ושכרו כפול מן השמים.

תשובה

אם הוא טרוד ולא אפשר לו לכוין בתפלתו, עם כל זה יתפלל ואין דוחין תפלתו כי אנוס הוא בחסרון כוונתו מפני טרדתו. וכמבואר דבר זה בזוהר פרשת ויחי דף רמ"ג ע"ב, אמר רבי חזקיה האי דאמרין לעולם יסדר בר נש שבחא דמריה ולבתר יצלי צלותיה, האי מאן דלביה טריד ובעי לצלואה צלותיה, ואיהו בעקו דלא יכיל לסדרא שבחא דמריה כדקא יאות, מאי הוא. אמר ליה רבי יוסי, אף על גב דלא יכיל לכוונא ליבא ורעותא, סידורא ושבחא דמריה אמאי גרע. אלא יסדר שבחא דמריה אף על גב דלא יכיל לכוונא ויצלי צלותיה, הדא הוא דכתיב² תפילה לדוד שמעה ה' צדק הקשיבה ונתי, שמעה ה' צדק בקדמיתא בגין דאיהו סידורא דשבחא דמריה, ולבתר הקשיבה ונתי האזינה תפילתי. מאן דיכיל לסדרא שבחא דמריה ולא עביד, עליה כתיב³ גם כי תרכו תפלה איני שומע וכו', עיין שם, הרי מבואר הדבר להדיא שם⁴.

ומה שחשבתם על המכוון בפשטן של דברים ואינו יודע בסוד ה', נמצא חסר ואין לו מצוה שלימה ולא תפלה שלימה, לא כן הוא. כי הן אמת שהאדם חייב לטרוח ולעסוק בקבלה ללמוד סוד ה', וכמו שאמר⁵ דוד המלך ע"ה לשלמה בנו ע"ה, דע את אלהי אביך ועבדהו⁶, עם כל זה מי שלא זכה לחכמה זאת, והוא

PODCAST

שו"ת תורה לשמה ס"י יז

מכווין בפשט הדברים בלבד ועושה המצוה כהלכתה כאשר הורו רבותינו ז"ל, הרי זה תפלותיו ומצותיו שלימות בודאי ואינם חסירות. דהכי איתא בזוהר פרשת יתרו דף צ"ג ע"ב וזה לשונו, ואי אודמן ליה עובדא ויכוין ביה, זכאה איהו. ואף על גב דלא מכוון ביה, זכאה איהו דעביד פקודא דמריה, אבל לא אתחשיב כמאן דעביד רעותא לשמה, ויכוין ביה ברעותא דאסתכלותא ביקרא דמריה כמאן דלא ידע למסכר סברא, דהא ברעותא תליא מלה לשמה, ובעובדא דלתתא לשמה אסתלק עובדא לעילא ואתתקן כדקא יאות. כגוונא דא בעובדא דגופא אתתקן עובדא דנפשא בההוא רעותא, דהא קודשא בריך הוא בעי לבא ורעותא דבר נש, ואפילו הכי אי לאו תמן רעותא דלבא דאיהו עקרא דכלא, על דא צלי דוד ואמר⁷ ומעשה ידינו כוננה עלינו וכו', דהא לית כל בר נש חכים לשוואה רעותא ולבא לתקנא כולא, ויעביד עובדא דמצוה. על דא צלי צלותא דא ומעשה ידינו כוננה עלינו, מאי כוננה עלינו, כוננה ואתקין תקונך לעילא כדקא יאות, עלינו, אף על גב דלית אנן ידעי לשוואה

הראת לדעת כי דוד המלך ע"ה התפלל על הדבר הזה, שלא תהיה המצוה או התפלה חסירה מצד חסרון ידיעת כוונת הסוד שלה, אלא תהיה עולה לעשות פעולתה כאלו היא שלימה ומלאה בכונת הסוד שלה מצד בעליה⁸.

ועל כן הזהירו הקדמונים ז"ל לומר פסוק ויהי נועם וכו', קודם כל מצוה וקודם כל תפלה ועסק התורה, יען כי באמירת הפסוק הזה תתעורר תפלת דוד המלך ע"ה, ואז תקובל ברצון אותה מצוה ותפלה אף על פי שלא כיון האדם בסוד שלה⁹.

גם הזהירו לומר קודם שיעשה המצוה, שהוא מוכן לעשות מצוה זו כאשר צונו ה' יתברך בתורתו הקדושה, ויאמר גם כן בפירוש שאני עושה מצוה זו לעשות נחת רוח ליוצרינו, ולקיים כוננת בוראינו אשר צונו במצוה זו¹⁰. ואפילו כאשר יתפלל לפני הקב"ה, הן תפלת שמונה עשרה הן שאר בקשות ותפלות, יכוין לקיים מצותו יתברך שצונו להתפלל אליו בעת צרתינו, להורות כי הוא אלהינו ואנחנו עמו ועבריו, ואליו עינינו תלויות כעיני עבדים אל יד אדוניהם, ואין לנו שום עזר אם לא ממנו יתברך. וישים האדם כל בטחונו עליו יתברך, וכמו שביאר רבינו האר"י זצ"ל בטעמי המצוות¹¹, עיין שם. ועשו הראשונים ז"ל

ואחרי כל זאת אעתיק לכם עוד תשובת רבינו חיים בן רבינו יצחק ז"ל, שהוא אחד מן הראשונים אשר רוב הגהות אשרי ממנו הם, והואיל והיא בכתיבת יד ואינה מצויה אצלכם, אעתיק לכם לשון התשובה כמו שהוא¹⁴, וזה לשונו, פרק השוחט בשחיטת חולין דף ל"א¹⁵ מייתי מתניתין דמקואות¹⁶, דתנן התם גל שנתלש וכו' ארבעים סאה ונפל על האדם ועל הכלים, טהורין. ומוקי ליה¹⁷ ביושב ומצפה אמתי יתלש הגל ויפול על הכלים, וכלים דומיא דאדם, מה אדם דבר כוונה, אף כלים דקא מכוון להו אדם, אלמא אף על פי שהאדם אינו מטבילין בידיה אלא רואה ומכווין, קרי כוונה ומהני.

ובגדה שנאנסה וטבלה פליגי התם רב ורבי יוחנן, דרב אמר טהורה לביתה וכו'. ואמר התם¹⁸ היכי דמי נדה שנאנסה וטבלה, אילימא דנאנסה מחברתה ואטבלה, כוונה דחברתה מעלייתא היא. ואין הפירוש דוקא שחברתה הטבילתה בידיים, דאם כן לוקי כגון שחברתה איימה עליה וגיזמה לה עד שטבלה, אלא משמע דאפילו כהאי גוונא הוי כוונת חברתה כוונה מעלייתא.

ומכאן נראה לי באם אשה לשה מצה של מצוה בפסח, דבעי שימור לשם מצוה, ושמרתה מן החימוץ ולא לשם מצוה, ואדם העומד שם מתכוין שימור זה לשם מצוה, דמהני דומיא דטבילה. וגבי גט דתנן¹⁹ הכל כשירין לכתוב את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן, ולא מהני אחר עומד אגביו, התם משום דכתיב²⁰ וכתב לה, לשמה, שהכותב יתכוין לשמה, עד כאן לשונו ז"ל.

ומזה היה לומד מורי ז"ל לדון בקל וחומר, אם מחשבת אחרים מהניא, כל שכן כוונתו ומחשבתו יתברך כביכול. על כן הגם שאין אנחנו יודעין לסדר כונת הסוד במצוה ובתפלה, הנה ה' יתברך ישרים הדבר, כי לפנינו אנחנו עושים הכל וממנו הכל ושלנו הכל²¹. ולכן אנחנו אומרים תחלת כל דבר ויהי נועם ה' אלהינו עלינו, ועל ידי כך ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו. ועל סמך סברה זו היתה תפלת דוד המלך ע"ה, מה שאמרו בזוהר הקדוש וכנוכר לעיל. הא למדת שהדבר הזה הוא מיוסד על פי ההלכה, וגם למדת מכאן כי צורך גדול יש בפסוק ויהי נועם לאמרו קודם כל תפלה ומצוה ועסק התורה. והיה זה שלום ואל שדי ה' צבאות יעזור לי.